

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1982/83:1

om handikappinstitutets verksamhet

Motion

I motion 1981/82:1275 av Börje Nilsson (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en översyn av handikappinstitutets verksamhet i syfte att stärka konsumenternas inflytande.

Handikappinstitutet och Landstingsförbundet har yttrat sig över motionen.

Handikappinstitutet

Sjukvårdshuvudmännen övertog fr. o. m. den 1 januari 1976 helt ansvaret för tillhandahållande m. m. av hjälpmedel till handikappade. Gemensamt med staten är Landstingsförbundet fr. o. m. den 1 januari 1978 huvudman för handikappinstitutet som därefter på central nivå har det samlade ansvaret för hela hjälpmedelsprocessen. Institutets ändamål är att främja och medverka i utvecklings- och forskningsarbete avseende hjälpmedel för handikappade och andra åtgärder för olika handikappgrupper samt övriga delar av den samlade hjälpmedelsverksamheten. Staten bidrar till finansieringen av institutets verksamhet genom att en del av den s. k. hjälpmedelsersättningen från sjukförsäkringen avsätts till en särskild fond.

Handikappinstitutet leds av en styrelse som består av nio ledamöter jämte suppleanter. Ordföranden och tre ledamöter utses av regeringen och fem ledamöter av Landstingsförbundet. Representanter för handikapporganisationerna ingår i styrelsen.

Verksamheten vid institutet är delad i fyra program, utrednings-, forsknings- och utvecklingsverksamhet, provningsverksamhet, informationsverksamhet och uppdragsverksamhet.

Remissyttrandena

Handikappinstitutet anför i sitt yttrande att önskemålen i motionen redan tillgodosetts, och institutet anser inte att någon särskild översyn är nödvändig. Institutet pekar på att dess arbete bedrivs i samråd med bl. a. handikappade och deras organisationer, ordinatorer, forskare och konstruktörer, myndigheter och övriga organ. För att skapa kunskap om och för att ta till vara konsumenternas krav har institutet byggt upp såväl formella som informella kontakter med representanter för bl. a. handikapporganisationerna. Kontaktnätet har förstärkts de senaste åren och kommer ytterligare

att utvecklas. Sedan hösten 1980 finns en samarbetskommitté mellan institutet och handikapporganisationerna. För olika verksamhetsområden finns referensgrupper med bl. a. representanter utsedda av handikapporganisationerna. Sortimentsgrupper med brukar/handikapprepresentanter har knutits till institutets provningsverksamhet. Därutöver finns ett antal projekt- och arbetsgrupper med handikapprepresentanter. Institutet har också anordnat egna samt medverkat i olika externa konferenser och seminarier med handikappprörelsen.

Institutet erinrar om att en omfattande omorganisation genomförts fr. o. m. den 1 januari 1981, något som påtagligt främjat arbetet. Vidare pågår en översyn av informations- och utbildningsverksamheten i syfte att bättre anpassa insatserna efter målgruppernas behov. Därvid studeras speciellt brukarnas behov av information och hur olika organ kan samverka för att nå bästa möjliga effekt. Institutet har för avsikt att under de närmaste åren utöka sina insatser för att medverka till att brukarna får mer information. Härfor krävs samarbete med kommuner, landsting och handikapporganisationer. Även hjälpmedelsföretagens roll för informationsverksamheten bör analyseras och diskuteras ytterligare.

Såvitt gäller provningsverksamheten anför institutet att denna förutsätter ingående kännedom om handikappades behov och den miljö som hjälpmedlet skall användas i. Bl. a. i sortimentsgrupperna sker kontakter med såväl brukare som ordinatorer.

Inom forsknings- och utvecklingsarbetet eftersträvar institutet kontakter med innovatörer. Institutet ser i detta arbete som sin uppgift att bedöma behov samt medverka till att skapa tekniska och ekonomiska möjligheter för att komma vidare med olika idéer. Genom ett väl etablerat kontaktnät bygger institutet upp kunskap om aktuella behov av olika hjälpmedel och miljöanpassningar. Kunskaperna är nödvändiga vid bedömning av idéer till nya hjälpmedel, inte minst för att undvika dubbelarbete när jämförbara hjälpmedel redan finns eller håller på att utvecklas. Institutet medverkar härigenom till att tillgängliga medel för forsknings- och utvecklingsverksamhet används på ett optimalt sätt. I yttrandet erinrar institutet om att – på riksdagens begäran – en översyn påbörjats år 1981 som omfattar en kartläggning och analys av samhällets resurser samt utarbetande av förslag till åtgärder för att stödja forskning, utveckling och tillverkning av hjälpmedel. (Se SfU 1980/81:3.)

Även *Landstingsförbundet* anser i sitt yttrande att yrkandena i motionen i stor utsträckning är tillgodosedda och att någon översyn av handikappinstitutets verksamhet därför inte behöver göras. Förbundet erinrar om att verksamheten med handikapphjälpmedel är ett av de ansvarsområden inom landstingen som expanderat mest under det senaste årtiondet. Handikappinstitutet har successivt anförtrotts allt fler uppgifter och därmed större ansvar för att de handikappades behov av hjälpmedel blir tillgodosett. Därtill har institutet fått ett medansvar för att miljön i vid bemärkelse görs tillgänglig

för handikappade. Förbundet anser det naturligt att landstingen och handikappinstitutet mot bakgrunden av den kraftiga utbyggnaden på hjälpmedelsområdet prövat nya arbetsformer för verksamheten. Resurserna har därvid anpassats till de ändrade förutsättningarna. Som en följd härav, anför förbundet, kan kontaktvägar och kontaktmönster ha ändrat karaktär utan att konsumentintressena för den skull totalt sett beaktats i mindre grad. Förbundet understryker att institutet för sin dagliga verksamhet sökt att tillvarata konsumenternas krav och önskemål genom formella och informella arbetsformer och kontakter, inte minst med handikapporganisationerna, och det är förbundets bestämda uppfattning att dessa kontaktformer utvecklats och förstärkts genom åren.

Utskottet

Handikappinstitutet har på central nivå det samlade ansvaret för hela hjälpmedelsverksamheten. Institutet skall främja och medverka i utvecklings- och forskningsarbete avseende hjälpmedel för handikappade och andra åtgärder för olika handikappgrupper samt övriga delar av den samlade hjälpmedelsverksamheten.

I motion 1981/82:1275 av Börje Nilsson riktas kritik mot institutets verksamhet när det gäller att tillgodose konsumenternas behov av information, insyn i och inflytande på verksamheten. Institutet kritiseras också för att visa större förståelse för producenternas än konsumenternas ekonomiska villkor och för att det har svårigheter att hålla kontakt med innovatörer. I motionen erinras om att en omorganisation av institutet nyligen genomförts men denna har, anser motionären, inte ökat institutets effektivitet. Det är, framhåller han, viktigt att institutet aktivt stimulerar utveckling av nya hjälpmedel och tar till vara alla uppslag att förbättra dem. I syfte att stärka konsumenternas inflytande begär han att en översyn sker av institutets verksamhet.

Såväl handikappinstitutet som Landstingsförbundet, vilket senare gemensamt med staten är huvudman för institutet, har i sina remissyttranden ansett, att någon översyn av institutets verksamhet inte är nödvändig. I yttrandena, som redovisats ovan, redogörs för hur institutet i sitt arbete sökt och söker att tillvarata konsumenternas krav och önskemål genom formella och informella arbetsformer och kontakter. Remissyttrandena visar också på pågående översynsarbete av informations- och utbildningsverksamheten och av verksamheten med forskning, utveckling och tillverkning av hjälpmedel. Handikappinstitutet understryker i sitt remissvar att man delar motionärens uppfattning om att det är viktigt att handikappinstitutet aktivt stimulerar utvecklingen av nya hjälpmedel och tar till vara alla uppslag att förbättra dem.

Utskottet anser med hänsyn till det anförda att någon särskild översyn i enlighet med vad som begärts i motionen inte behövs utan att motionens syfte

i allt väsentligt bör kunna bli tillgodosett genom åtgärder som kan vidtas inom ramen för institutets nuvarande verksamhet.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1981/82:1275.

Stockholm den 26 oktober 1982

På socialförsäkringsutskottets vägnar

SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Nils Carlshamre (m), Doris Håvik (s), Gösta Andersson (c), Börje Nilsson (s), Allan Åkerlind (m), Ralf Lindström (s), Gullan Lindblad (m), Ulla Johansson (s), Lena Öhrsvik (s), Siri Häggmark (m), Karin Israelsson (c), Karin Nordlander (vpk), Nils-Olof Gustafsson (s) och Gunhild Bolander (c).